

FERNÁN-CORONAS

Poemes y traducciones xaponeses n'asturianu

Edició, pròleg i notes d'Adrián Martínez Expósito

Oviedo: Ediciones Trabe, 2024, 164 p.

ISBN 978-84-10345-08-9

Jordi Mas López

Universitat Autònoma de Barcelona

jordi.mas.lopez@uab.cat

ORCID: 0000-0002-1792-1450

© de l'autor

Poemes y traducciones xaponeses n'asturianu inaugura la col·lecció Fernán-Coronas, en la qual s'anirà publicant la poesia inèdita d'aquest autor cabdal de les lletres asturianes. Aquesta col·lecció forma part de les iniciatives del Proyecto Fernán-Coronas, que es va iniciar el 2021 i fins ara ha donat com a fruit principal la classificació, descripció i digitalització d'una gran quantitat de material inèdit que estava dispers en diversos arxius privats.

El Pare Galo Antonio Fernández y Fernández-Cantera (Cadavéu 1884 – Villar 1939), conegut habitualment pel seu nom de ploma, Fernán-Coronas, va desplegar una activitat formidable en els camps de la creació literària, la investigació lingüística i paremiològica i els estudis folklòrics i etnogràfics. Tanmateix, més enllà de la publicació de poemes i articles en la premsa de l'època, la major part de la seva obra va quedar inèdita: el *Reflaneiru valdesanu* no es va publicar, i encara parcialment, fins al 1984; el *Vocableiru valdesanu* va ser objecte d'una edició força completa, però no pas exhaustiva, el 2021, i la *Gramátiga valdesana* encara és inèdi-

ta. Un element transversal en la seva producció va ser la reivindicació de l'asturià, que ell escrivia en la variant occidental, com a llengua d'expressió literària, cosa que implicava reflexionar sobre qüestions com ara l'ortografia o el lèxic, als quals l'edició que ressenyem presta una gran atenció.

Adrián Martínez Expósito, editor del llibre, enceta la nova col·lecció seleccionant un corpus molt coherent de traduccions de poesia japonesa i poemes propis inspirats en aquella literatura. Pel que fa a les traduccions, hi ha constància que Fernán-Coronas va partir de les versions franceses d'*Anthologie de la littérature japonaise* de Michel Revon (1910) i les alemanyes de *Geschichte der japanischen Litteratur* de Karl Adolf Florenz (1906). El volum també inclou, a manera de pòrtic, la traducció d'un poema xinès de Li Bai feta a partir de la versió de *Letteratura e cres-tomazia giapponese* de Pacifico Arcangeli (1915).

En el conjunt de poemes traduïts es fa evident que l'autor aspirava a fer una breu antologia de la poesia japonesa clàssica,

perquè arrenca amb tankes d'Ariwara Narihira, del segle IX, i es clou amb haikus del segle XVIII, i els vint-i-dos poemes es presenten en ordre cronològic. Fernán-Coronas opta per traduir les tankes amb quartetes de versos octosíl·labs amb rima assonant als versos parells, i els haikus amb rima també assonant al primer i el tercer versos, sigui seguint l'esquema original 5/7/5 o bé amb tres octosíl·labs. S'inclina, doncs, per una opció molt domesticadora, que s'explica en part per les versions pont que tenia com a referència, però també per la naturalesa del seu propi projecte poètic.

Aquest projecte es fa explícit al poema que obre la segona part del llibre, «Poemes xaponeses», que en recull quinze de creació pròpia. Passejant per Pontones, la visió d'uns cirerers florits fa exclamar al subjecte poètic: «Qué eslléndiga florenzia – de zareizale: / nun vèrés flor de Yamatu – que seya igual». A partir d'aquí, Fernán-Coronas fa conversar els paisatges vistos i viscuts d'Astúries amb els llegits del Japó, i locatius com Mandril, Cadavedu o Pescaderu s'associen a altres com ara Yedu, Yamatu o els més generals de Xapón o Ouriente. Curiosament, en aquests poemes propis l'autor s'acosta més a la mètrica japonesa, i tot i la presència d'algun poema que combina octosíl·labs i tetrasíl·labs o bé hendecasil·labs i heptasil·labs i l'ús escadusser de rima consonant, la tendència general és a fer servir versos de cinc i set síl·labes relligats per mitjà d'assonàncies puntuals.

Així doncs, l'efecte que fan els dos blocs de poemes suggereix un intent tant d'acostar la poesia asturiana a la japonesa com la japonesa a l'asturiana. Es pot entendre que en aquest doble moviment hi ha un desig de prestigiar la llengua asturiana associant-la amb una tradició poètica clàssica, encara que exòtica. La poesia japonesa també devia interessar Fernán-Coronas perquè el paisatge hi té una importància cabdal, i la seva concepció de la llengua asturiana anava molt lligada al territori on es parlava. La incorporació de l'haiku i la

tanka a la literatura catalana, per exemple, té lloc en una època en què la cultura catalana té uns ideals cosmopolites que fan que, en el discurs literari, la vinculació directa amb la terra passi a un segon pla. Fernán-Coronas, però, encara es trobava immers en un procés de recollida i ordenació del material lingüístic i cultural que pot recordar una mica, salvant les distàncies de tota mena, l'empresa poètica d'un Jacint Verdaguer.

Cal dir que hi ha una certa ambigüïtat en l'edició i presentació dels textos. El disseny del volum és molt cuidat, i la coberta pot fer pensar que ens trobem davant d'un llibre de poesia convencional. Així mateix, quan ha estat possible, s'han acompanyat les traduccions del Pare Galo amb el text original japonès, la seva transliteració i la versió pont, que sempre és alemanya llevat del cas del poema xinès de Li Bai, en què és italiana. Quan l'editor disposa de l'original japonès, el presenta acarat amb la traducció asturiana i dona la versió pont a peu de pàgina; quan no li ha estat possible identificar l'original japonès, acara la versió alemanya amb l'asturiana. Per tant, en la mesura del possible intenta aplicar la convenció habitual de les edicions bilingües de poesia traduïda i aprofita la bellesa —i potser també l'exotisme— dels caràcters sinojaponesos per conferir més potència visual al volum. Des d'un punt de vista purament acadèmic, penso que l'opció més lògica hauria consistit a acarar sistemàticament les traduccions de Fernán-Coronas amb les versions alemanyes, que són el seu veritable punt de partida, i en tot cas donar, com a complement sens dubte interessant i pertinent, els textos originals i transliterats a peu de pàgina.

De fet, aquesta aproximació acadèmica és la que s'ha aplicat a tots els paratextos del llibre. Els poemes estan profusament anotats amb una gran quantitat d'informació altament especialitzada sobre qüestions lèxiques i ortogràfiques. En aquelles traduccions en què el poeta va fer dues versions del mateix poema japonès, s'inclouen

totes dues com a referència, per bé que podem suposar que la segona devia ser la definitiva. A més a més, a continuació del recull poètic s'inclouen unes «Notes complementaries» en què s'aporta informació addicional sobre els poemes, les transliteracions o els criteris aplicats a l'hora d'establir el text a partir de les fonts manuscrites. Així mateix, la introducció del volum té una extensió i profunditat que van molt més enllà d'una edició purament divulgativa i presenta de manera molt escrupolosa les iniciatives precedents de recuperació de l'obra de Fernán-Coronas, el procés de creació del corpus editat, la llengua literària de l'autor —amb una atenció especial a les qüestions ortogràfiques i les característiques de la variant occidental de Fernán-

Coronas— i els criteris d'edició. L'últim paratext és el que revela de manera més clara aquest tractament acadèmic: Martínez Expósito remet als arxius del Proyecto Fernán-Coronas que contenen els poemes que acaba d'editar tan escrupolosament perquè els estudiosos que hi estiguin interessats puguin consultar-ne les fonts manuscrites originals.

En resum, *Poemes y traducciones xaponeses n'asturianu* és un llibre que pot cridar l'atenció tant d'un públic lector més general, interessat en la temàtica japonesa, el conreu literari de l'asturià o la convergència de tots dos, com un d'especialitzat, que pot aprofundir en aquestes mateixes qüestions a partir d'uns materials editats amb un rigor admirable.